

Sfântul Varsanufie cel Mare și Ioan Prorocul au trăit în timpul secolului al VI-lea, în timpul domniei împăratului Iustinian I (483-565). Ei au dus o viață ascetică în mănăstirea Avvei Seridus (Serid sau Serida) din Palestina, lângă orașul Gaza. Din chilia lui, el a povățuit obștea mănăstirii prin intermediul cuviosului Serid, egumenul acesteia, singura persoană care îi deschidea ușa chiliei.

Sfântul Ioan, discipol al Sfântului Varsanufie, a locuit începând cu anii 524-525 într-o chilie în afara mănăstirii Avvei Seridus, chilie alăturată celei a Sfântului Varsanufie, timp de 18 ani până la moartea sa. Sfântul Ioan l-a imitat pe învățătorul său în virtute, viață ascetică și folosirea tăcerii. Datorită darului înaintevederii cu care era învrednicit, sfântul era numit „profetul”.

Cei doi sfinți părinți petreceau închiși în chiliile lor și comunicau cu oamenii prin scrisorile pe care le dictau cuviosului Serid cu răspunsurile la întrebările ce le erau trimise de către frații din obște dar și de către mireni care locuiau în apropierea sfântului locaș. Cei doi se susțineau reciproc, se prețuiau adânc și deseori îi sfătuiau pe cei ce li se adresau „Du-te și întreabă-l pe celălalt bătrân”.

Există manuscrise cu date despre viață, faptele și darurile cu care erau înzestrați Sfinții Varsanufie și Ioan, care au fost traduse pe vremea Sfântului Paisie Velicicovski (praznuit la 15 noiembrie) în limbile română și slavonă. Manuscrisele au fost traduse în limba rusă și publicate în secolul al XIX-lea de părinții Mănăstirii Theotokos - Optina. O sută din „scrisorile” acestea de răspuns la problemele monahilor din comunitatea sa se găsesc în volumul 11 din „Filocalia românească”, în traducerea Parintelui Dumitru Staniloae.

Învățăturile Sfinților Varsanufie și Ioan arată deslușit perfecțiunea lor duhovnicească și dragostea pentru oameni, dar conțin prea puține elemente despre viața lor.

Dupa ce a petrecut timp îndelungat în izolare, până la moartea Sfântului Ioan Profetul și după aceasta, Sfântul Varsanufie s-a dedicat celor din jur, povățuindu-i pe calea mântuirii, după cum mărturisește Avva Dorotei (praznuit la 5 iunie). Sfântul Varsanufie răspundea celor ce întrebau, prin Sfântul Ioan, uneori cerându-i lui să dea răspunsuri. Alteori îl ajuta Avva Seridus (praznuit la 13 August), care-și nota răspunsurile sfântului.

În răspunsurile celor doi sfinți, care erau îndrumători de viață spirituală nu numai pentru contemporani, ci și pentru generațiile următoare, se vede foarte clar înduhovnicirea lor crescândă, „din putere în putere”.

Nu știm când a ajuns Sfântul Varsanufie la mănăstirea Avvei Serid (Seridus) și nici nu știm nimic despre casa și familia Sfântului Ioan Profetul. Ascultând poveștile Sfântului Varsanufie, Ioan a atins culmile perfecțiunii, asemănându-i-se întru totul mentorului său. Din smerenie, Ioan îi îndruma spre Avva Varsanufie pe cei care veneau să ceară cuvinte de folos de la el.

Sfântul Ioan a prevăzut și a proorocit o mulțime de lucruri, până și data morții sale, la o săptămână de la moartea Avvei Seridus. Avva Elia, tânărul egumen al acestei mănăstiri, l-a implorat pe Ioan să rămână cu el încă două săptămâni ca să-l învețe cum să conducă mănăstirea. Sfântul Ioan i-a îndeplinit rugămintea și s-a stins din viață două săptămâni mai târziu.

Sfântul Varsanufie cel Mare a trăit mai mult decât discipolul și prietenul său, dar a îmbrățișat tăcerea refuzând să mai dea răspunsuri oamenilor.

Despre cuviosul Părintele nostru Varsanufie se spune că era unul din acei puțini pentru care ținea Dumnezeu lumea în timpul său, fiind supranumit „Marele Bătrân”. A trecut la Domnul pe la anul 540, în chip minunat.

Acești doi sfinți au lăsat moștenire cartea mântuitoare de suflete numită „Îndreptar de viață spirituală: răspunsuri la întrebările discipolilor” de către Sfinții Monahi Varsanufie și Ioan, care a fost foarte cunoscută printre sfinții, asceții și scriitorii generațiilor următoare, după cum arată scrierile Sfântului Teodor Studitul (11 noiembrie și 26 ianuarie), ieromonahului Nikon Chernogorets (+1060), sau Sfântului Simeon Noul Teolog (prăznuit pe 12 Martie). Părintele Teoclit Dionisiatul, părinte contemporan din Sfântul Munte Athos spune despre aceasta că este: „Una dintre cărțile cele mai dulci și mai pline de Duhul Sfânt ale Părinților preasfintei Biserici a Răsăritului, dar în același timp dintre cele mai puțin cunoscute poporului drept-credincios”.

Sunt prăznuit pe 6 februarie. Cuvinte ale sf Varsanufie:

Întărește-ți inima ca pe-o piatră tare. Iar piatră numesc tăria sufletului, ca să poți auzi cele ce-ți voi spune.

Ia deci seama la tine însuși (...) te pregătește spre mulțumire în toate, auzind pe Apostolul care zice: „întru toate mulțumiți” (I Tesaloniceni 5, 18), „fie în necazuri, fie în nevoi, fie în strâmtorări” (II Corinteni 6, 4), fie în neputințe și ostenele trupești.

Mulțumește lui Dumnezeu în toate cele ce vin asupra ta. Căci nădăjduiesc că și tu vei „intra în odihna Lui” (Evrei 1, 4). „Pentru că prin multe necazuri trebuie să intrăm în Împărăția lui Dumnezeu” (Faptele Apostolilor 14, 22). Nu te îndoi deci în sufletul tău și să nu slăbească inima ta în ceva. Și adu-ți aminte de cuvântul Apostolului „chiar de se strică omul nostru cel din afară, cel dinăuntru se înnoiește din zi în zi” (II Corinteni 4, 16).

Dacă deci nu suferi pătimirile, nu poți ajunge la cruce. Iar de rabzi mai întâi pătimirile, vei intra la limanul odihnei Lui. Și te vei liniști apoi întru toată negrija, având sufletul întărit și lipit de Domnul pentru totdeauna, străjuit în credință, bucurându-se întru nădejde, veselindu-se în dragoste, păzit în sfânta și cea de o ființă Treime. Și atunci se va împlini cu tine ceea ce s-a spus: „Să se veselească cerurile și să se bucure pământul” (Psalmul 95, 11).

-

Un frate a întrebat pe starețul, zicând:

„Pe cine se cuvine a întreba despre gânduri, și oare se cuvine tot pentru aceleași (gânduri) a întreba și pe altul?”.

Și a răspuns starețul:

„Se cuvine a întreba pe cel spre care ai credință și despre care ai aflat cum că poate purta gândurile, și așa se cuvine a crede lui ca lui Dumnezeu. Iar a întreba pe altul de același gând este necredință și ispitire. Căci dacă crezi că Dumnezeu a grăit întru sfântul Lui, ce trebuință mai este a ispiti pe Dumnezeu de același și a întreba pe altul?”. (Sfântul Varsanufie)

-

Este semn bun că ai necazuri; oare nu știi că, atunci când cineva cere părinților să se roage pentru el sau stăruie către Dumnezeu să-i dea ajutor, necazurile și ispitele i se înmulțesc, spre a fi pus la încercare?

-

Voia ta te împiedică să capeți umilința; căci, dacă omul nu își taie voia sa, nu poate dobândi durerea inimii. Și nu-ți îngăduie să-ți tai voia ta necredința; iar necredința se naște din faptul că dorim slava omenească.

Dacă voiești cu adevărat să-ți plângi păcatele tale, ia aminte la tine și mori pentru fiecare om.

Taie aceste trei lucruri: voia proprie, îndreptățirea de sine și lăcomia pântecelui. Și cu adevărat îți va veni umilința, iar Dumnezeu te va apăra de tot răul.

-

Întrebat-a fratele:

„Spune-mi, Părinte, atunci când mă îngreunez de gânduri și rog pe bătrâni a se ruga pentru mine și ascult cele zise de dânșii, îndată se odihnește sufletul meu. Cum să înțeleg aceasta?”.

Răspuns-a starețul:

„Atunci când se înviforește corabia de valuri, de are cârmaci, acesta, prin înțelepciunea cea dată lui de la Dumnezeu, mântuiește corabia, și cel din corabie [călătorul] se veselește, mântuindu-se corabia. Încă și pe bolnav, nu îl veselește atât pomenirea doctorului, cât mai vărtos iscusirea lui. Și oare pe cel ce se primejduiește pe cale de tâlharii cei ce vin asupra lui, nu-l întărește glasul paznicilor, și mai vărtos venirea lor? Deci dacă acestea sunt așa, câtă veselie și întărire poate da răspunsul Părinților celui ce ascultă! Aceasta mai vărtos atunci când este amestecată cu întinsă rugăciune către Dumnezeu, Care a zis: Rugați-vă unii pentru alții, ca să vă vindecați (Iacov 5, 16). Iar atunci când își fac ca a loruși [însușesc] patima mădularelor [fiilor] lor, vor striga către Iisus, către Stăpânul lor, zicând cu preadulci lacrimi: Învățătorule, mântuiește-ne, că pierim! (Luca 8, 24).

Deci dacă mult poate rugăciunea dreptului care se face, precum este scris (cf. Iacov 5, 16), să nu ne lenevim a ruga pe drepti ca să se roage pentru noi; măcar că noi suntem nevrednici, Bunul Stăpân primește fața robilor Săi (cf. și Filipeni 2, 6-8), precum, iată, de multe ori a și făcut, și ne miluiește pe noi. Că zice: Voia celor ce se tem de El o va face (Psalmul 144, 19) și celelalte. De multe ori, frate, când tâlharii aud glasul celor mai tari, fug, tot așa și tâlharii cei gândiți, când aud răspunsurile și glasurile celor mai tari întru puterea Duhului – a celor ce au

auzit de la Stăpânul și înainte-stătătorul lor Iisus îndrăzniți, că Eu am biruit lumea (Ioan 16, 33), și iarăși, dau vouă putere ca să călcați peste șerpi și peste scorpii și peste toată puterea vrăjmașului și nimic nu vă va vătăma pe voi (Luca 10,19) –, fug cu cutremur, rușinându-se. Deci să rugăm pe sfinți ca să se roage pentru noi, și așa ne facem pe înșine ai lor [familiari], că mare folos este dintru aceasta”. (Sfântul Varsanufie)

(Everghetinosul, vol. 1-2, traducere de Ștefan Voronca, Editura Egumenița, Galați, 2009, pp. 113-114)

-

Sfântul Ioan Gură de Aur spune: Acesta este cel ce se cunoaște pe sine cel mai bine, care nu se socotește pe sine nimic. Căci nimic nu e atât de plăcut lui Dumnezeu, ca a se socoti cineva pe sine cu cei din urmă. Iar

Sfântul Isaac

zice: Tainele se descoperă celor smeriți la cuget.

Și: Unde odrăște smerenia, acolo izvorăște slava lui Dumnezeu. Și: Părerea de sine premerge certării. Sfântul Varsanufie zice și el: Dacă voiești să te mântuiești cu adevărat, ascultă cu fapta. Ridică picioarele tale de la pământ și înalță mintea ta la cer. Și acolo să fie cugetarea ta noaptea și ziua. Și disprețuiește-te cu toată puterea pe care o ai. Silește-te să te socotești pe tine mai prejos de orice om.

-

Împotriva patimii desfrâului păzește-ochii și nu mânca mult. Dobândește smerenia, care destramă toate cursele vrăjmașului. Nu ceda în fața vrăjmașului și roagă-te neîncetat, zicând: „Doamne, Iisuse Hristoase, izbăvește-mă de patimile cele rușinoase!” și Dumnezeu te va milui. Se întâmplă ca omul să fie ispitit de pofta sa din pricina nepăsării față de sine, din pricină că îngăduie inimii sale să cugete la cele făcute înainte sau la alte lucruri de acest fel. Dacă îi îngăduie minții să cugete la acestea, lupta va spori până la cădere, chiar dacă trupul lui nu se află în acord cu gândurile. Un astfel de om își aprinde singur focul în trupul său.

Trezește-te, dar, și păzește-te cu atenție de amintirile cele rele ca să nu fii atras de gândurile pătimase, să te depărtezi de întâlniri și discuții și de orice prilej spre păcat, temându-te ca nu cumva singur să aprinzi în tine focul. Cu acestea să deprinzi toate rânduilele vieții tale. Iubește smerenia și lacrimile și ostenește-te în toate să tai voia ta. Nu te slăbănogi cu discuțiile, căci ele nu îți îngăduie să izbândești în cele ale lui Dumnezeu. Înfrânează cu putere organele simțurilor tale: vederea, auzul, mirosul, gustul și pipăitul, și vei izbândi cu harul lui Hristos. Fii atent, nu arăta caldeilor vistieriile casei tale (IV Regi 20, 12-18), căci altfel te vor lua în robie și te vor duce la Nabucodonosor, împăratul Babilonului (IV Regi 24, 13), adică nu te lăuda singur: căci prin aceasta le vei arăta diavolilor vistieriile tale duhovnicești și ei te vor lua în robie. Aleargă la Iisus ca să-L dobândești pe El. Dacă voiești să izbândești, ostenește-te.

(Sfinții Varsanufie și Ioan, Despre rugăciune și trezvie în învățăturile Sfinților Părinți, Editura Egumenița, Galați, pp. 455-456)